

Faunabeheereenheid Overijssel

Faunabeheerplan steenmarter 2022 - 2026

Definitief 30 december 2021

Door bestuur FBE Overijssel vastgesteld d.d: 30-12-2021

Stichting Faunabeheereenheid (FBE) Overijssel
Postbus 645
7400 AP Deventer

info@fbeoverijssel.nl
www.fbeoverijssel.nl

1. Inhoudsopgave

1.	Inhoudsopgave	2
2.	Inleiding.....	3
1.1	<i>Stichting Faunabeheer Eenheid Overijssel (FBE).....</i>	3
1.2	<i>Faunabeheerplan.....</i>	3
1.3	<i>Faunabeheerplan steenmarter.....</i>	3
2	Wettelijk en beleidsmatig kader	3
2.1	<i>Wet natuurbescherming (Wnb).....</i>	3
2.2	<i>Provinciale Omgevingsverordening².....</i>	4
2.3	<i>Kader faunabeheerplan 2019-2024.....</i>	4
2.4	<i>Actieplan akker- en weidevogels Overijssel 2018-2021.....</i>	4
2.5	<i>Horen WBE's.....</i>	4
3	De Steenmarter (<i>Martes foina</i>).....	4
3.1	<i>Ecologie (bron: zoogdierenvereniging).....</i>	4
3.2	<i>Verspreiding en aantalsontwikkeling in Nederland en in Overijssel.....</i>	7
3.3	<i>Wettelijke beschermde status.....</i>	8
3.4	<i>Beschrijving van schade aan erkende belangen (schade aan fauna te weten weidevogels).....</i>	8
3.5	<i>Maatregelen om predatie te voorkomen en/of te beperken.....</i>	10
3.6	<i>Staat van instandhouding.....</i>	11
3.7	<i>Noodzaak duurzaam beheer.....</i>	11
3.8	<i>Huidige en gewenste stand.....</i>	12
3.9	<i>Beheermaatregelen (aard, omvang en periode).....</i>	12
3.10	<i>Effectiviteit en monitoring.....</i>	13
3.11	<i>Zorgplicht.....</i>	13
3.12	<i>Plaats en perioden van beheermaatregelen met behulp van een ontheffing.....</i>	14
3.	Bijlage 1. Bronnen.....	16
4.	Bijlage 2. Andere beheermaatregelen.....	17
5.	Bijlage 3 Plangebieden.....	18
6.	Bijlage 4. Kastval.....	21

2. Inleiding

1.1 Stichting Faunabeheer Eenheid Overijssel (FBE)

De FBE is een bij wet ingesteld samenwerkingsverband van vertegenwoordigers van organisaties op het gebied van natuurbeheer, landbouw, jacht, particulier grondeigendom en maatschappelijke organisaties w.o. de natuur en milieu federatie. Op grond van art. 3.12 van de Wet natuurbescherming (WnB) stelt de FBE één of meer faunabeheerplannen vast ten behoeve van o.a. het duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren en de bestrijding van schadeveroorzakende dieren door grondgebruikers.

1.2 Faunabeheerplan

Onderdeel van het faunabeheerplan zijn passende en doeltreffende maatregelen ter voorkoming en bestrijding van schade aangericht door in het wild levende dieren.

Ten behoeve van een planmatige en doelmatige aanpak van het faunabeheer wordt het faunabeheerplan onderbouwd door trendtellingen van de populaties van in het wild levende dieren in het gebied waarop het faunabeheerplan van toepassing is.

Het door de FBE vastgestelde faunabeheerplan behoeft de goedkeuring van Gedeputeerde Staten.

Samen met gebiedspartijen en jachthouders met een jachtakte organiseert de FBE de uitvoering van het faunabeheerplan.

1.3 Faunabeheerplan steenmarter

Dit faunabeheerplan behandelt het voorkomen en de bestrijding van schade veroorzaakt door steenmarters als belangrijke predator van weidevogels in de aangewezen weidevogelgebieden in Overijssel.

Uit het Sovon Boerenland vogelbalans 2020¹ is het volgende op te maken:

Ondanks veel inspanningen neemt de weidevogelpopulatie in Overijssel nog steeds af.

De belangrijkste oorzaak van de afname is de verregaande intensivering van de landbouw.

Binnen de aangewezen weidevogelgebieden, waar nesten worden beschermd tegen landbouwwerkzaamheden, is predatie altijd de belangrijkste oorzaak van nestverlies.

Op basis van dit faunabeheerplan wordt, ten behoeve van het voorkomen en bestrijden van schade veroorzaakt door steenmarters aan weidevogels in specifiek aangewezen weidevogelgebieden, een ontheffing ex. artikel 3.17 Wet natuurbescherming aangevraagd in het belang van de bescherming van weidevogels.

2 Wettelijk en beleidsmatig kader

2.1 Wet natuurbescherming (Wnb)

Op basis van het faunabeheerplan vindt het duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren en de bestrijding van schadeveroorzakende dieren door grondgebruikers uitsluitend plaats met het oog op de belangen, genoemd in de Wnb.

De Wnb geeft aan dat een ontheffing uitsluitend verleend kan worden als tenminste is voldaan aan de volgende voorwaarden:

Er bestaat geen andere bevredigende oplossing;

Zij is nodig in het belang van o.a. de bescherming van de wilde flora of fauna (lees weidevogels);

Er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Dit faunabeheerplan geeft de onderbouwing voor het voldoen aan deze voorwaarden.

Proportionaliteit, subsidiariteit en effectiviteit.

Het wettelijk kader brengt ook met zich mee dat het proportionaliteitsbeginsel van toepassing is; namelijk het optreden moet geschikt en noodzakelijk zijn en er is geen minder restrictief alternatief dat hetzelfde doel bereikt. Naast de afweging op proportionaliteit geeft de Raad van State aan dat ook effectiviteit en

¹ Sovon, Boerenland vogelbalans 2020

subsidiariteit onderzocht moet worden. Dit is nodig om een afwijking op de verbodsbepalingen nauwkeurig en treffend te motiveren.²

Proportionaliteit gaat om de vraag of het belang om van de verbodsbepaling af te wijken in verhouding staat tot de inbreuk.

Subsidiariteit betekent dat het minst ingrijpende middel moet worden ingezet om een bepaald doel te bereiken.

Effectiviteit gaat over de vraag of het doel (in dit geval het zoveel als mogelijk voorkomen van predatie) bereikt wordt.

2.2 Provinciale Omgevingsverordening²

In de Provinciale omgevingsverordening (POV) zijn aanvullende eisen gesteld waar het Faunabeheerplan aan moet voldoen.

2.3 Kader faunabeheerplan 2019-2024

Op 24-04-2018 heeft GS van Overijssel het Kader voor het Faunabeheerplan 2019-2024 vastgesteld. In dit kader heeft GS aangegeven waar een faunabeheerplan naast de eisen in de Wnb en de POV aan moet voldoen.

2.4 Actieplan akker- en weidevogels Overijssel 2018-2021

In het actieplan³ is aangegeven dat de provincie verantwoordelijk is voor het Natuurbeleid, waaronder het weidevogelbeleid. De provincie stuurt op een samenhangend en effectief beheer in nauw overleg met de collectieven agrarisch natuurbeheer⁴. De collectieven coördineren en geven lokaal invulling aan de uitvoering van het agrarisch weidevogelbeheer. Doel van het actieplan is minimaal behoud van de huidige weidevogelstand. Het plan richt zich op de uitvoering.

2.5 Horen WBE's

Op grond van de Wnb art 3.12 lid 6 zijn de bij dit plan betrokken WBE's gehoord over de inhoud van dit Faunabeheerplan. Het horen van de in dit plan betrokken WBE's heeft op 05 december 2021 plaatsgevonden. De WBE's hebben geen opmerkingen op het plan.

3 De Steenmarter (*Martes foina*)

3.1 Ecologie (bron: zoogdierenvereniging⁵)

De steenmarter (*Martes foina*) is een zoogdier uit de familie van de marterachtigen. De steenmarter is qua formaat als een huiskat maar met veel kortere poten. In Nederland komt ook de boommarter voor waar verwarring mee kan optreden. De steenmarter komt door zijn grote aanpassingsvermogen in vrijwel alle biotopen voor.

Uiterlijk

De steenmarter heeft ongeveer het formaat van een slanke kat. De vacht is asgrauw tot grijsbruin met een (grijs)witte ondervacht (ook wel wolhaar genoemd). De bef is wit of roomachtig en loopt vaak door tot op de poten. Jonge steenmarters zijn eerst grijs-wit, daarna blauwachtig van kleur. De oren zijn klein en kort behaard, de ogen zijn donker en hij heeft een kleine snuit met roze neus en donkere snorharen. De poten zijn kort en elke voet heeft vijf tenen met scherpe nagels en zoolkussentjes. De staart is rond, lang behaard en wollig.

Steen- en boommarter zijn ongeveer even groot. Ook de behendigheid, souplesse en klimvaardigheid hebben ze gemeen. Zelfs de samenstelling van het voedsel vertoont veel overeenkomst. Het belangrijkste verschil in het uiterlijk is de kleur van de ondervacht: licht bij de steenmarter en donker bij de boommarter.

De steenmarter wordt vaak een cultuurvolger genoemd. Op veel plaatsen lijkt hij gebonden aan bebouwde gebieden en cultuurlandschappen. De soort komt door zijn grote aanpassingsvermogen echter in vrijwel alle biotopen voor. Voedsel en dekking zijn bepalend voor de habitatkeuze van de steenmarter.

² Bron: ECLI:NL:RVS:2016:2266

³ Actieplan weide- en akkervogels 2018-2021 Provincie Overijssel juni 2018.

⁴ Coöperatieve Agrarische Natuur Collectief Noordwest Overijssel U.A., Coöperatieve Agrarisch Natuur Collectief Midden Overijssel U.A. en Gebiedscollectief Noordoost Twente

⁵ <https://www.zoogdierenvereniging.nl/zoogdiersoorten/steenmarter>

Afmetingen

lengte kop-romp: mannetje 40-52 cm, vrouwtje 37-48 cm

lengte staart: mannetjes: 22-28 cm, vrouwtjes 21-26 cm.

gewicht: mannetjes 1400-2100 gram, vrouwtjes 900-1700 gram

Leefgebied en verspreiding

Het verspreidingsgebied van de steenmarter omvat een groot deel van Europa. In IJsland, Groot-Brittannië en Ierland, Noorwegen, Zweden, Finland en het noorden van Rusland komt hij niet voor. In Nederland kwam de steenmarter vroeger bijna overal voor. In het begin van de tweede helft van de vorige eeuw was het areaal van de steenmarter teruggedrongen tot oostelijk Nederland en Zuid-Limburg. De laatste decennia is zijn areaal weer sterk uitgebreid. In 2010 ontbrak de soort alleen nog in het gebied van de Grote Rivieren, Utrecht, Noord- en Zuid-Holland, al zijn er waarnemingen uit Rotterdam en de Zeeuwse Eilanden. In Zeeuws Vlaanderen komt de soort wel voor.

De steenmarter dankt zijn naam aan zijn voorkeur voor steenachtige biotopen en schuilplaatsen, zoals steengroeven, rotsige hellingen en gebouwen. De steenmarter komt vooral voor in parklandschap, maar ook in volkomen bosloze gebieden, steengroeven en rotsige hellingen. Hij is vooral te vinden in de nabijheid van dorpen en boerderijen en tegenwoordig zelfs in grote steden (de steenmarter is een 'cultuurvolger'). Hij heeft een voorkeur voor gebieden met kleinschalige landbouw, met oude schuren, heggen en geriefhoutbosjes. Daarbij is de aanwezigheid van elementen zoals groenstroken, heggen, bosjes, greppels en bermen van belang, omdat de steenmarter daar zijn voedsel zoekt.

Leefwijze en voedsel

De steenmarter is een nachtdier dat van zonsondergang tot zonsopgang actief is. In de zomermaanden is hij soms ook 's ochtends vroeg op pad. Per nacht kan een steenmarter wel 10-15 km afleggen, maar meestal legt een mannetje 5 km af en een vrouwtje 3 km. Bij koud of stormachtig weer verlaat hij soms dagenlang zijn rustplek niet, terwijl regen geen belemmering voor hem vormt. De steenmarter beweegt zich galopperend voort, kan goed klimmen en hij kan sprongen maken van anderhalve meter. Hoewel hij kan zwemmen, probeert hij dat te vermijden.

De steenmarter eet zowel plantaardig als dierlijk voedsel. Hij heeft een veelzijdig menu. Hij eet o.a. muizen, ratten, egels, jonge konijnen, vogels, eieren, kevers, rupsen, kikkers en regenwormen. Ook eet hij, vooral tussen juli en december, veel vruchten en bessen, zoals bramen, bessen van vogelkers en zwarte nachtschade, appels, peren en kersen. In de winter eet hij ook wel spitsmuizen. Steenmarters eten ook menselijk voedsel, zoals brood. Befaamd is zijn voorliefde voor eieren (van kip, eend, fazant), die hij versleept naar een rustig plekje. In de buurt van de schuilplaats van de steenmarter zijn soms kleine voedselvoorraden te vinden. Deze zijn vaak onbedekt en zijn te vinden bij hooibergen, in schuurtjes of op zolders of in nissen en spleten van grotten en steengroeven. Steenmarters maken veelal geen echt nest; meer een schuilplaats in een kier of nis met voorhanden zijnd materiaal.

Territorium en verblijfplaats

Zowel het mannetje als het vrouwtje van de steenmarter hebben een eigen territorium en leven solitair. Het territorium van een mannetje overlapt dat van meerdere vrouwtjes. De grootte hangt af van de kwaliteit van het gebied waar de marter leeft. In Nederland bedraagt de grootte 80-700 hectare. Oudere steenmarters en steenmarters in de stad hebben kleinere leefgebieden. Dit komt omdat oudere dieren de betere leefgebieden hebben en dieren in de stad een gunstiger voedselsituatie hebben.

De grenzen van een territorium worden gemarkeerd met urine en met geurstof uit kliertjes in de voetkussentjes van de achterpoten (ook geurklieren bij mondhoeken en anus). Indringers die zich hierdoor niet laten tegenhouden, worden met heftige gevechten en geschreeuw verjaagd. Deze botsingen vinden vaak in augustus, september en oktober plaats, wanneer jonge dieren hun eigen territorium moeten zien te veroveren.

De steenmarter heeft binnen zijn leefgebied soms wel tientallen schuilplaatsen, die hij echter niet allemaal even frequent gebruikt. Dit kunnen bijvoorbeeld boomholtes, takkenhopen, dichte struwelen, zolders of kruipruimtes zijn. Maar ook spouwmuren of ruimten onder de dakbedekkingen. De steenmarter kan al door openingen van 5-6 cm kruipen om bij een schuilplaats te komen.

Voortplanting en leeftijd

De paartijd (ook wel ranstijd genoemd) van de steenmarter, loopt van juni tot augustus. De mannetjes leveren dan onder luid gekrijs en geblaas gevechten om vrouwtjes te veroveren. Het vrouwtje is ongeveer 10 dagen loops en wordt soms door meerdere mannetjes gedekt. In deze periode ruiken de steenmarters zeer sterk en zo kunnen de verschillende geslachten elkaar gemakkelijk vinden.

Na een verlengde draagtijd van 9 maanden (na de bevruchting deelt de eicel zich een aantal maal en gaat dan in een rustfase; pas rond januari nestelt de eicel zich in de baarmoeder en vanaf eind februari - maart ontwikkelt het embryo zich verder), worden in maart of april 1-4 jongen geboren. De jongen zijn dan ongeveer 10 cm groot, hebben een grijs-witte vacht en hun ogen gaan pas na 5 weken open. Ze worden 2 maanden gezoogd en vanaf 6 weken krijgen ze ook vast voedsel.

Na ongeveer 3 maanden zijn de jongen zelfstandig en dan leren ze onder leiding van de moeder de omgeving kennen. De geurklieren in de voetzolen van de moeder, maken het mogelijk voor de jongen om de moeder te volgen over de marterpaden. In de nazomer zoeken de jongen een eigen territorium. Steenmarters kunnen ruim 10 jaar oud worden. In gevangenschap zelfs 18 jaar.

Onderscheid steenmarter en boommarter.

De steenmarter en de boommarter lijken uiterlijk erg op elkaar en beide soorten worden daardoor regelmatig door elkaar gehaald. De beschrijvingen van beide marters in zoogdiergidsen zijn vaak nogal summier en gaan er nauwelijks op in dat de verschillen tussen beide soorten klein zijn en dat kenmerken elkaar overlappen.

Dat geldt vooral voor de kleur en de vorm van de keelvlek, die volgens de meeste gidsen een duidelijk onderscheidend kenmerk zou moeten zijn. De keelvlek van een steenmarter is meestal lichter gekleurd en over de poten als een 'vork' in tweeën gedeeld, terwijl de keelvlek van een boommarter in typische gevallen geliger en meer gevlekt (maar zonder 'vork') is. Er is echter zoveel variatie in vorm en kleur van de keelvlek bij beide soorten, dat dit in veel gevallen geen betrouwbaar kenmerk is. Er komen boommarters voor met een geel-witte bef en steenmarters met een gelige bef.

Wat zijn dan wel betrouwbare kenmerken? In elk geval is het zo dat er een goed beeld van de marter moet zijn om een onderscheid te kunnen maken. Een marter die de weg over schiet is moeilijk met zekerheid te benoemen. Maar bij een dode marter (bijvoorbeeld een verkeersslachtoffer), dan is meestal wel te bepalen om welke marter het gaat. Ook als er een marter op een (wild)camera staat is determinatie in veel gevallen wel mogelijk door een combinatie van kenmerken te bekijken.

Daarnaast heeft de kop van beide marters een aantal goede onderscheidende kenmerken. De snuit van een boommarter is slanker dan die van de steenmarter. De boommarter heeft verhoudingsgewijs vrij grote oren. Bij de steenmarter zijn de oren een stuk kleiner en zijn deze meer zijdelings op de kop geplaatst dan bij de boommarter. De neus van de steenmarter is vleeskleurig, terwijl die van een volwassen boommarter bijna zwart is (die van een jonge boommarter kan wel lichter van kleur zijn). Ook aan de poten zijn een aantal verschillen zichtbaar. Over het algemeen zijn de voetzolen van een boommarter veel meer behaard dan die van een steenmarter, maar de mate van beharing varieert per seizoen. Dit is dus geen betrouwbaar kenmerk. Wel betrouwbaar is dat de achtervoet van de boommarter langer is dan die van de steenmarter en dat bij een steenmarter de eeltkussentjes van de voorpoten veel groter zijn dan bij een boommarter.

Er wordt vaak gedacht dat het type gebied waarin het dier gezien wordt als onderscheidend kenmerk kan dienen: een marter in het bos is per definitie een boommarter en in de bebouwde kom is iedere marter automatisch een steenmarter. Helaas is het type gebied waarin een marter wordt gezien niet bruikbaar bij de determinatie doordat de typen leefgebieden elkaar overlappen. Steenmarters hebben wel een voorkeur voor open landschappen en terreinen in de bebouwde kom, maar komen ook in bossen voor en hebben soms zelfs verblijfplaatsen in bomen. Boommarters hebben in principe een voorkeur voor bosachtige gebieden, maar komen ook in open landschappen en (aan de rand van) de bebouwde kom voor en hebben soms verblijfplaatsen in gebouwen. In grote lijnen komt het er dus op aan om bij het waarnemen van een marter zoveel mogelijk kenmerken waar te nemen en dan te proberen tot een goede determinatie te komen.

Figuur 1 afbeelding van een steenmarter

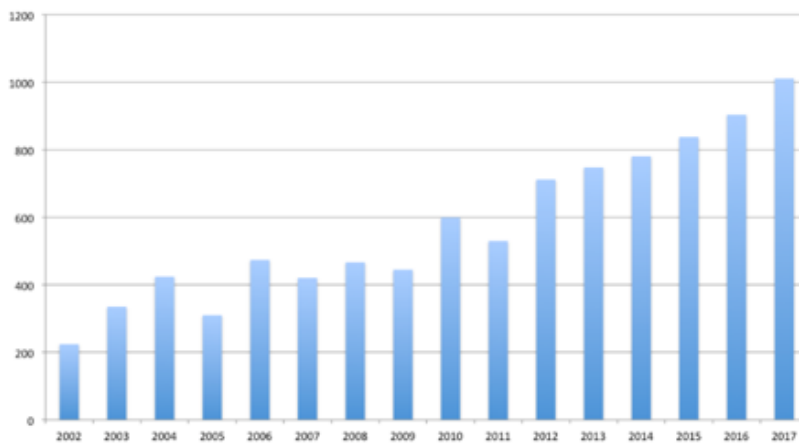

Figuur 2 afbeelding van een boomarter

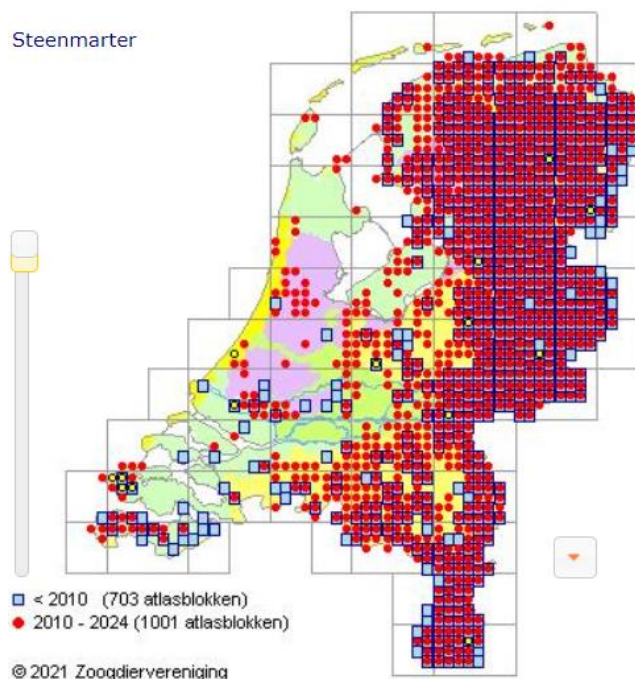
3.2 Verspreiding en aantalsontwikkeling in Nederland en in Overijssel

De steenmarter heeft zich sinds de 80er jaren van de vorige eeuw vanuit het Oosten van het land sterk uitgebreid in Nederland en dus ook in de provincie Overijssel als Oostelijke provincie. (bron: Zoogdierenvereniging)

In figuur 3 is de trend van de steenmarters in Nederland op te maken en in figuur 4. Is de spreiding van de steenmarters in Nederland weergegeven.

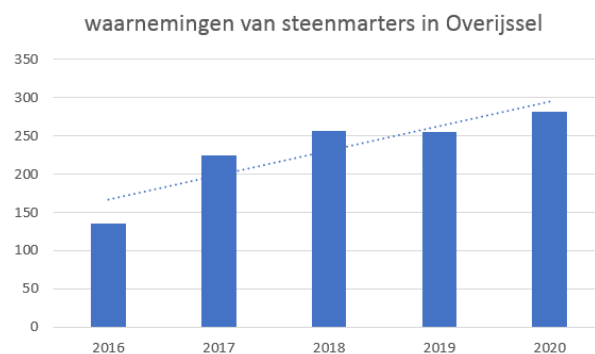

Figuur 3: Trend waarnemingen van de steenmarter in Nederland. Bron: waarnemingen.nl

Figuur 4: Verspreiding 2010-2020 van de steenmarter in Nederland. Bron: <https://www.verspreidingsatlas.nl/8496122>

In figuur 5 zijn de waarnemingen van steenmarters in Overijssel weergegeven uit waarnemingen.nl⁶. Het overzicht is slechts indicatief, het betreffen willekeurig geregistreerde waarnemingen.

Figuur 5: grafiek met waarnemingen van steenmarters in Overijssel periode 2016 t/m 2020 (bron: waarnemingen.nl)

3.3 Wettelijke beschermde status

Voor de steenmarter is de volgende beschermingsstatus van toepassing:

- Wet natuurbescherming: art. 3.10 lid 1a (andere soorten)
- IUCN (rode lijst) : thans niet bedreigt (Least concern)
- Habitatrichtlijn : niet vermeld
- Conventie van Bern : appendix III (beschermde soorten)

3.4 Beschrijving van schade aan erkende belangen (schade aan fauna te weten weidevogels)

Trends van weidevogels in Overijssel

Een aantal gebieden in met name Noordwest-Overijssel behoren tot de belangrijkste weidevogelgebieden van Nederland (Brandsma 2002 en 2018)⁷. Overijssel is met name belangrijk voor Kievit, Grutto,

⁶ <https://waarneming.nl/species/421/observations/?advanced=on>

⁷ Brandsma 2002 en 2018, resp De Levende Natuur nr. 103 en nr 249.

Watersnip en Wulp (Brandsma 2002 en Teunissen & van Paassen 2013⁸). Noordwest-Overijssel was ooit het bolwerk van de Wulp in Nederland, maar aantallen zijn sinds 1990 met 40% afgenomen (Gerritsen 2018⁹).

Door de makkelijke bereikbaarheid van hun nesten zijn grondbroeders, zoals steltlopers kwetsbaar voor predatie en veel van deze populaties worden dan ook gelimiteerd door hun predatoren (Oosterveld 2011 en Kämmerle & Storch 2019¹⁰).

Als vuistregel in het weidevogelbeheer wordt aangenomen dat ongeveer 50-60% uitkomstsucces nodig is om de populatie op lange termijn in stand te houden (Beintema *et al.* 1995¹¹, MacDonald & Bolton 2008¹²). Een studie van Oosterveld *et al.* (A&W rapport 2236 2017) suggereert dat het uitkomstsucces van weidevogels in drie gebieden in Overijssel ruim onvoldoende is om populaties op de langere termijn te behouden, namelijk 30-40%. In Overijssel is de gruttopopulatie sinds 1990 met 75% sterker afgenomen dan het landelijk gemiddelde van 60% (Teunissen 2018¹³).

Om grootschalige predatie van weidevogelnesten te voorkomen heeft de Provincie Overijssel een ontheffing onder de Wet natuurbescherming verleend om rond belangrijke weidevogelgebieden vossen te beheren met het geweer en lichtbak in de periode 1 december-15 juli.

Predatieonderzoeken 2016 en 2017

In opdracht van het Collectief Noordwest Overijssel heeft Altenburg & Wymenga in 2016 en 2017 een predatieonderzoek¹⁴ uitgevoerd in de aangewezen weidevogelgebieden Staphorsterveld, Tolhuislanden en Lierderbroek. Hierbij lag het accent op de grutto, Kievit en wulp. Uit het onderzoek bleek dat predatie het belangrijkste aandeel had in het nestverlies in de drie onderzoeksgebieden, resp. 52,4% en 60,7%. De vos was met 70% de belangrijkste predator, de steenmarter met 18% de tweede belangrijke predator.

In tabel 1. Is een totaaloverzicht weergegeven van de predatoren per soort en per gebied en het aandeel predatie per soort in het betreffende gebied van beide onderzoek jaren 2016 en 2017.

soort	Staphorsterveld		Tolhuislanden		Lierderbroek		Totalen	
vos	16,5	63%	28	70%	29	74%	73,5	70%
steenmarter	1	4%	7	18%	8	21%	16	18%
zwarte kraai	7,5	29%	1	3%	0	0%	8,5	3%
overige	1	4%	2	5%	2	5%	5	5%
onbekend	0	0%	2	5%	0	0%	2	5%
Totaal	26	100%	40	100%	39	100%	105	100%

Tabel 1: totaaloverzicht 2016 en 2017 predatoren per soort en per gebied (bron: A&W rapport 2236)

Predatieonderzoek 2021

In 2021 heeft het Collectief Noordwest Overijssel weer een predatieonderzoek in dezelfde gebieden laten uitvoeren, nu door Sovon¹⁵.

Ook uit dit onderzoek bleek dat predatie het belangrijkste aandeel heeft in het totale nestverlies, ca. 65%. De vos kwam in het onderzoek naar voren als grootste predator met ca. 60% en de steenmarter als tweede predator met ca. 25% aandeel. Hierbij moet worden opgemerkt dat in verband met de avondklok van 23 januari tot 28 april 2021 de bestrijding van de vos in de nachtelijke uren niet of nauwelijks kon plaatsvinden en dat zeer waarschijnlijk hierdoor de predatie door de vos hoger is uitgevallen en daardoor de predatie door de steenmarter zeer waarschijnlijk lager is uitgevallen.

⁸ Teunissen & van Paassen Sovon Weidevogelbalans 2013

⁹ Gerritsen G. J. (2018). Wulp Numenius arquata. In: Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018, Vogelatlas van Nederland.

¹⁰ Kämmerle & Storch 2019 Predation, predator control and grouse populations

¹¹ Beintema, A.; Moedt, O.; Ellinger, D. (1995). Ecologische atlas van de Nederlandse weidevogels

¹² MacDonald & Bolton 2008 Predation on wader nests in Europe

¹³ Vd Wal, J & Teunissen, W. 2018 Boerenlandvogels en predatie. Sovon-rapport 2018/31

¹⁴ A&W rapport 2236, Predatie en predatoren bij weidevogels in Noordwest-Overijssel.

¹⁵ Kleyheeg E. 2021. Predatoren van weidevogelnesten in Noordwest-Overijssel in 2021. Sovon rapport 2021/64

Samenvatting predatieonderzoek 2021

Op basis van de camerabeelden werd in het voorjaar 2021 vastgesteld dat het gemiddelde uitkomstsucces varieerde tussen 30,8% (Wulp) en 42,8% (Kievit). Alleen voor de Wulp was het uitkomstsucces in het Lierderbroek en de Tolhuislanden mogelijk hoog genoeg voor een stabiele populatie, maar dit was mede dankzij de inzet van vossenwerende rasters. Gemiddeld werd 51,1% van de weidevogelnesten gepredeerd, met vrij grote verschillen tussen de gebieden. In het Staphorsterveld was de predatiedruk met 66,7% het hoogst, terwijl deze in het Lierderbroek met 35,3% aanzienlijk lager was.

De vos was verantwoordelijk voor 68% van de predatieverliezen en daarmee nog steeds de belangrijkste predator. In tegenstelling tot de studie in 2016/2017 kwam nu echter de steenmarter ook als belangrijke predator in beeld in het Staphorsterveld en Tolhuislanden, waar deze voor respectievelijk 24% en 35% van de predatiegevallen verantwoordelijk was. In het Lierderbroek kwam de steenmarter niet in beeld, maar op 8 van de 25 verzamelde prooiresten voor de DNA analyse, werden DNA-sporen van de steenmarter aangetroffen. Andere predatoren die werden aangetroffen waren zwarte kraai, bunzing, hermelijn, wezel, maar deze speelden een ondergeschikte rol in de studiegebieden. Van bosmuis, rosse woelmuis en bruine rat werden DNA sporen aangetroffen, maar onduidelijk is of deze nesten hebben gepredeerd of alleen hebben geknaagd aan eieren die door andere soorten waren gepredeerd.

De conclusie is dat op landelijke schaal de predatiedruk in Noordwest-Overijssel hoog is en dat de steenmarter hierbij in toenemende mate een rol speelt, hoewel de vos nog steeds voor de meeste predatie verantwoordelijk is. Verschillen tussen de camerabeelden en de DNA analyse suggereren wel dat de rol van de steenmarter op basis van alleen camerabeelden mogelijk wordt onderschat. Deze resultaten maakt het zeer aannemelijk dat rekening gehouden dient te worden met de mogelijkheid dat met name steenmarters en mindere marterachtige meer kans krijgen als vossen op een laag niveau gehouden worden.

Van de 174 weidevogelnesten die in de drie studiegebieden tezamen met een camera gevolgd zijn, werd van 84 nesten vastgesteld dat volledige predatie in de nestfase de directe verliesoorzaak van het legsel was. Daarnaast waren er drie legsels die recent waren uitgekomen en waarvan de kuikens nog op het nest werden gepredeerd. Ook waren er vijf gevallen waarbij een legsel deels werd gepredeerd, maar waarvan de andere eieren toch uitkwamen. In één geval kwam in beeld dat een reeds verlaten nest uiteindelijk werd gepredeerd.

Van de 84 compleet gepredeerde nesten werd ruim twee derde gepredeerd door de vos.

De vos is daarmee duidelijk de belangrijkste predator van weidevogelnesten in de regio. Op de tweede plaats kwam de steenmarter, die bijna een kwart van alle predatiegevallen voor zijn rekening nam. De resterende predatie werd veroorzaakt door zwarte kraai, bunzing en hermelijn.

soort	Staphorsterveld		Tolhuislanden		Lierderbroek		Totalen	
	# nesten	% nesten	# nesten	% nesten	# nesten	% nesten	# nesten	% nesten
vos	17	59%	23	62%	18	55%	58	59%
steenmarter	7	24%	13	35%	8	24%	28	28%
zwarte kraai	3	10%	0	0%	0	0%	3	3%
overige	1	3%	0	0%	7	21%	8	8%
onbekend	1	3%	1	3%	0	0%	2	2%
Totaal	29	100%	37	100%	33	100%	99	100%

Table 2 Aantal en percentage van gepredeerde nesten van Kievit, grutto en wulp uitgesplitst per predatorsoort. Opm. voor Lierderbroek is ook de DNA analyse van prooiresten meegenomen (overzicht 2021).

3.5 Maatregelen om predatie te voorkomen en/of te beperken.

In bijlage 2 zijn de maatregelen weergegeven die de door de collectieven en de grondgebruikers worden toegepast om predatie zo veel mogelijk te voorkomen of te beperken. Ondanks deze maatregelen is de predatiedruk in de aangewezen (beschermde) weidevogelgebieden nog steeds hoog (meer dan 30%).

Optimale inrichting

In de gebieden waarvoor een ontheffing wordt aangevraagd zijn door grondgebruikers in samenwerking met het Collectief NW-Overijssel reeds grote inspanningen geleverd om de gebiedsinrichting te optimaliseren. Zoals plas-dras situaties, een kruidenrijke vegetatie en uitgestelde maaidatum. Onder optimale gebiedsinrichting kan ook het wegnemen van potentiële schuilplaatsen voor predatoren, zoals kleine bosjes of vervallen bebouwing, worden verstaan. Deze maatregelen zijn al toegepast maar hebben niet tot een significante verlaging van de predatiedruk geleid.

Weren/afrasteren

Het weren van marters, bijvoorbeeld door middel van fijnmazige elektrische rasters, wordt lokaal toegepast in de drie onderzochte gebieden. Vanwege de relatief hoge kosten en de praktische inspanningen die dit vergt is het niet haalbaar om een zeer groot gebied van rasters te voorzien en deze rasters vervolgens te onderhouden.

Elektrisch afrasteren effectief te zijn, maar wordt alleen haalbaar geacht voor het beschermen van zeer lokale hotspots.

Integraal predatorenbeheer

In de weidevogelgebieden waarvoor ontheffing wordt aangevraagd vindt door de WBE's reeds bestrijding van vos en zwarte kraai plaats. Op basis van de landelijke vrijstelling voor deze soorten en op basis van een Wnb ontheffing voor bestrijden van de vos buiten de daglichtperiode en de inzet van de vangkooi voor de zwarte kraai in het Staphorsterveld. Ondanks dit beheer is uit het predatieonderzoek 2021 gebleken dat de overleving van weidevogels onvoldoende is om de populaties van weidevogels in stand te houden.

Dit duidt erop dat predatie een belangrijke beperkende factor is voor de weidevogelpopulatie in deze gebieden. Uit het predatieonderzoek 2021 is gebleken dat naast de vos ook de steenmarter een belangrijk aandeel heeft in de predatie van weidevogels in de onderzochte gebieden.

3.6 Staat van instandhouding

De huidige staat van instandhouding van de steenmarter is '*niet bedreigd*' (Rode lijst, 2020). De steenmarter komt inmiddels in vrijwel de gehele provincie Overijssel voor. Zowel in aantal, als in verspreiding is de soort de afgelopen jaren zowel provinciaal als landelijk sterk toegenomen. Zie par. 3.2.

Gezien de verspreiding van de soort en de huidige ontwikkeling van de populatie is, ondanks het toe te passen beheer, zeker dat de staat van instandhouding van de steenmarter gewaarborgd blijft. Het beheer dat met dit beheerplan mogelijk wordt gemaakt leidt slechts tot een lokale en tijdelijke teruggang in de steenmarterpopulatie in de gebieden waarvoor een Wnb-ontheffing wordt verleend.

Hiermee wordt de gunstige staat van instandhouding van steenmarter gewaarborgd.

3.7 Noodzaak duurzaam beheer.

Om populaties van weidevogels op lange termijn in stand te houden, is een uitkomstsucces van 50-60% nodig. (Beintema 1995, MacDonald&Bolton 2008), wat gegeven de recent aangetoonde lage kuikenoverleving van onder andere Grutto (Schekkerman 2010¹⁶, van der Velde et al. 2020) en Kievit (Melman et al. 2020¹⁷) waarschijnlijk een onderschatting is. Daarom wordt tegenwoordig als vuistregel vaak 70% nestsucces genoemd als te zijn noodzakelijk voor een stabiele populatie (e.g. Jonge Poerik et al. 2020¹⁸). Bij hoge predatieverliezen zoals in Noordwest-Overijssel is het uitkomstsucces zeer waarschijnlijk te laag om de populatie op peil te houden.

In het Sovon rapport Boerenland Vogelbalans 2020 is aangegeven dat op percelen waar nesten worden beschermd tegen landbouwwerkzaamheden predatie vrijwel altijd de belangrijkste oorzaak van nestverlies is.

In de aangewezen weidevogelgebieden in Overijssel vindt actief nest- en kuikenbescherming plaats tegen landbouwwerkzaamheden door bijvoorbeeld uitgestelde maai- en weidedatum en/of nestmarkering. Daarnaast zijn de aangewezen weidevogelgebieden in Overijssel duurzaam ingericht voor het behoud van de huidige weidevogelstand door bijvoorbeeld: het verhogen van het aandeel kruidenrijke weilanden, het

16 Schekkerman 2010. Effect van nestbezoek en onderzoek op weidevogels_rap2010_01

17 Melman et al 2020 DLN_Overleving kievitkuikens op greppel plasdras

18 Jonge Poerink et al 2020 - Rapportage_onderzoek_broedsucces_en_predatie_Reitdiep_Winsummermeeden

terugbrengen van extensieve beweiding, afstemming van het maaibeheer, het verhogen van het waterpeil, het verwijderen van nestbomen en het opruimen van takkenbossen en rommelbulten. Aanvullend wordt in de aangewezen beschermde weidevogelgebieden predatie van de vos en de zwarte kraai beperkt door bejaging op grond van de landelijke vrijstelling, aangevuld met verleende ontheffingen op grond van de Wnb.

Gelet op het doel van het actieplan, het behoud van de huidige weidevogelstand, en de mate van predatie van de steenmarter in de drie onderzochte weidevogelgebieden, is het noodzakelijk dat ook de steenmarter duurzaam wordt beheerd.

Met duurzaam beheer wordt hier bedoeld: “om, in- en nabij de aangewezen weidevogelgebieden het aantal steenmarters vóór en tijdens het broedseizoen tijdelijk verlagen”. Met deze maatregel is het zeer aannemelijk dat de predatiedruk door steenmarters in de daartoe aangewezen weidevogelgebieden in Overijssel zal afnemen. Zie ook conclusie en aanbevelingen in het A&W rapport 20-073 (juridische haalbaarheid steenmarterbeheer in opdracht van de provincie Overijssel).

Uit monitoringgegevens van het steenmarterbeheer (vangen en doden) in de Soarremoarepolder in Friesland (Jonge Poerink e.a. 2017 en 2018¹⁹) bleek dat geen aanwijzingen werden gevonden dat vrijgekomen steenmarterterritoria gedurende het broedseizoen weer werden ingenomen. Het vangen en doden van steenmarters vóór- en in de periode van het broedseizoen (maart/april) zorgde voor een tijdelijke verlaging van de aantallen steenmarters in het beschermde weidevogelgebied waardoor weidevogels succesvol broedsels groot konden brengen.

3.8 Huidige en gewenste stand.

De gewenste stand van de steenmarter ziet in dit plan op de gewenste tijdelijk verlaagde stand in de drie aangewezen weidevogelgebieden (plangebieden). Met de beheermaatregel wordt beoogd om de stand van de steenmarter in de betreffende plangebieden tijdelijk in aantal te verlagen cq te beperken tot een minimale aanwezigheid. De (tijdelijk) vrijgekomen steenmarter-territoria zullen in de nazomer weer snel ingenomen worden.²⁰ De beoogde lokale beheermaatregelen zijn omwille van een goede balans tussen beschermen en beheren proportioneel van aard (zie par. 3.9) en zullen niet van invloed zijn op de huidige stand van de steenmarter in Overijssel.

3.9 Beheermaatregelen (aard, omvang en periode)

Aard en omvang

Om tijdens het broedseizoen (ei- en niet vlieg vlugge kuikenfase) de (tijdelijk) gewenste stand van steenmarters in de drie plangebieden te bereiken worden maximaal 15 stuks steenmarters per plangebied met een kastval gevangen en vervolgens gedood. Het maximum aantal van 15 stuks te doden steenmarters, per seizoen, per gebied is bepaald aan de hand van de gemiddelde territoriumoppervlakte van de steenmarter van ca. 235 ha. in relatie tot de oppervlakte van de plangebieden: Staphorsterveld ca. 8.250 ha., Tolhuislanden ca. 2.875 ha. en Lierderbroek ca. 3.515 ha. Hierbij wordt opgemerkt dat het gebied van Staphorsterveld aansluit bij het gebied van Tolhuislanden. Als de oppervlakten gedeeld worden door de gemiddelde territoriumoppervlakte geeft dit een indicatie van eventueel aanwezige steenmarters in deze gebieden.

NB. Het vangen en aansluitend verplaatsen van steenmarters wordt niet als een bevredigend alternatief gezien. Gezien de verspreiding van de steenmarter binnen de provincie, is het zeer aannemelijk dat een gevangen steenmarter in een al bezet territorium zal worden uitgezet. Dit leidt tot een conflict met de aanwezige steenmarter over het territorium, wat er vervolgens toe zal leiden dat één van de steenmarters weggejaagd wordt naar een ander territorium waar opnieuw een conflict ontstaat, of dat de steenmarter door de honger of in het verkeer omkomt. (zie par. 3.1) Uiteindelijk resulteert dit in onnodig veel stress en lijden voor gevangen steenmarters.

Periode

Het broedseizoen (ei- en kuiken fase) van de bodembroeders, grutto, wulp en Kievit loopt van ongeveer 1 maart tot 15 juli, afhankelijk van een vroeg of laat voorjaar. De volgende broedperiodes van de drie doelsoorten van het predatieonderzoek 2021 zijn van toepassing (bron: Sovon).

¹⁹ Rapportage monitoring pilot beheer steenmarters Jonge Poerink et al 2018-2019.

²⁰ Bron: zoogdierenvereniging/zoogdierensoorten/steenmarter

Grutto:

- Totale broedperiode, ei- en kuikenfase: eind maart tot begin juli.
- Eileg van begin april tot eind mei, met piek in tweede helft april.
- Eén broedsel per jaar, meestal 3-4 eieren, broedduur 22-24 dagen.
- Jongen (nestvlieders) met 24-27 dagen vliegvlug.

Kievit

- Totale broedperiode, ei- en kuikenfase: eind februari tot ver in juni.
- Eileg van begin maart tot in juni, met piek eind maart tot begin mei.
- Eén tot twee broedsels per jaar per jaar, meestal 4 eieren, broedduur 26-29 dagen.
- Jongen (nestvlieders) met 35-40 dagen vliegvlug.

Wulp

- Totale broedperiode, ei- en kuikenfase: eind maart tot half juli.
- Eileg van eind maart tot eind mei, vooral in april.
- Eén broedsel per jaar, meestal 3-4 eieren, broedduur 30 dagen.
- Jongen (nestvlieders) met 35 dagen vliegvlug,

De uitvoering van de beheermaatregelen is voorzien voor de periode van 1 januari tot 15 juli, jaarlijks uit te voeren gedurende de loop van dit beheerplan.

Om per 1 maart reeds de stand van de steenmarters naar beneden te hebben bijgesteld, dient vroeg te worden begonnen met de beheermaatregelen. Anderzijds ook weer niet te vroeg omdat dan vrijgekomen territoria nog weer worden ingenomen. Aangezien de totale broedperiode (van ei tot kuikens vliegvlug) tot half juli kan duren is gekozen voor de periode tot en met 15 juli.

Gebieden

De drie plangebieden zijn de aangewezen weidevogelgebieden Staphorsterveld, Tolhuislanden en Lierderbroek met een zone van maximaal 1,5 km. In bijlage 3 zijn de drie plangebieden weergegeven. De maximale zone van 1.5 km is bepaald aan de hand van de gemiddeld waargenomen oppervlakte van ca. 235 ha. steenmarterterritorium uit het onderzoek met gezenderde steenmarters van Jonge Poerink e.a. 2020 in het Reitdiep en de Winsummermeeden. Met dit gegeven is het zeer aannemelijk dat de, in de zone van maximaal 1.5 km buiten het weidevogelgebied aanwezige steenmarters, ook zullen voorkomen binnen het weidevogelgebied.

3.10 Effectiviteit en monitoring

Mede op basis van de conclusies en aanbevelingen in het A&W rapport 20-073²¹ (Predatie van weidevogelnesten door steenmarter. Verkenning van de effectiviteit, noodzaak en juridische haalbaarheid van steenmarterbeheer in Overijssel) is het zeer aannemelijk dat met de voorgenomen beheermaatregelen de predatiedruk zal afnemen. Hiermee zal het nestsucces van de bodembroeders in de drie plangebieden toenemen en daarmee het voortbestaan van de weidevogelpopulaties in deze gebieden op langere termijn gewaarborgd blijven.

Het Collectief Noordwest Overijssel gaat de komende jaren tijdens het broedseizoen het nestsucces in de drie plangebieden monitoren met behulp van cameravallen. Aanvullend zullen de in het plan betrokken WBE's de beheermaatregelen en de waarnemingen van steenmarters in de door de FBE beschikbaar gestelde registratie applicatie registreren. De FBE Overijssel stemt met het Collectief en de WBE's af de gegevens te verzamelen om zo de effectiviteit van de maatregelen te monitoren.

3.11 Zorgplicht

Ongeacht wat in het Wnb besluit (onthefing art. 3.17) is weergegeven geldt altijd de zorgplicht op grond van Wnb art. 1.11. 1^e en 2^e lid.

Daarnaast gelden in het kader van de zorgplicht de volgende bepalingen:

1. Er wordt uitsluitend gebruik gemaakt van kastvallen voorzien van een SMS alarm, zie Bijlage 4;
2. Na een SMS-melding wordt de kastval lokaal en fysiek gecontroleerd en wel tot 1 maart uiterlijk binnen 8 uren en vanaf 1 maart uiterlijk binnen 6 uren;

²¹ M.T. Pot, E.B. Oosterveld 2020. Predatie van weidevogelnesten door Steenmarter. Verkenning van de effectiviteit, noodzaak en juridische haalbaarheid van steenmarterbeheer in Overijssel. A&W rapport 20-073

3. Vanaf 1 maart worden gevangen vrouwelijke steenmarters onverwijd vrijgelaten teneinde onnodig lijden van steenmarterpups te voorkomen. De overige steenmarters worden terstond (met het geweer) gedood.
4. Bijvangst van inheemse wilde diersoorten anders dan steenmarters wordt terstond vrijgelaten en geregistreerd in de door de FBE beschikbaar gestelde registratie applicatie;
NB. Het gebruikte lokaas en de aard van de kastval maakt aannemelijk dat vogels niet in de kastval komen. Ook de praktijk met het gebruik van de vossen kastval wijst dit uit;
5. Schadebestrijders zijn aantoonbaar op de hoogte van de fenotypische verschillen van de marterachtigen zoals wezel, hermelijn, bunzing, boommarter en steenmarter.

3.12 Plaats en perioden van beheermaatregelen met behulp van een ontheffing

De FBE Overijssel vraagt voor de duur van het Faunabeheerplan 2022-2026 een ontheffing ex. art. 3.17 Wnb aan voor het vangen en vervolgens doden met het geweer van de steenmarter (*Martes foina*), in het belang van de bescherming van fauna te weten de weidevogel populatie(s) in bepaalde weidevogelgebieden binnen Overijssel.

Plaats van de handeling

Binnen drie aangewezen weidevogelgebieden Staphorsterveld, Tolhuislanden en Lierderbroek met een zone van maximaal 1,5 km. Zie bijlage 3 voor de drie plangebieden.

Omvang van de handeling

- Per aangewezen weidevogelgebied worden maximaal 10 kastvallen ingezet.
- Per periode worden per jaar maximaal 15 stuks gevangen steenmarters per aangewezen weidevogelgebied gedood. De FBE hanteert een hand aan de kraan principe ter voorkoming van “overbejaging”.

Periode van het gebruik van de kastval en het doden van gevangen steenmarters

Het is van belang dat vroegtijdig wordt gestart met het vangen en het vervolgens doden van gevangen steenmarters, zodat ingezet kan worden op het tijdig en tijdelijk verlagen van de stand van steenmarters in de betreffende gebieden.

- In de periode van 15 januari t/m 15 juli, gedurende de daglicht- als buiten de daglichtperiode en voor de duur van dit Faunabeheerplan.
- Aangezien de steenmarter betrekkelijk argwanend is en om de vangst van steenmarters zo effectief mogelijk te laten zijn, mogen de kastvallen in de periode van 1 november tot 15 januari in het veld staan om de potentieel te vangen steenmarters aan de kastvallen te laten wennen. Tijdens deze periode mogen de kastvallen niet “op scherp” staan.
- De kastvallen worden in de periode 1 juli tot 1 november uit het veld verwijderd.

Betrokken WBE's

De FBE machtigt de volgende WBE's voor de uitvoering van de ontheffing: d 'Oldematen, Noorder Vechtlanden, Salland-Midden en IJsselstreek-Salland.

Middelen en methoden

- Het vangen en vervolgens terstond doden van gevangen steenmarters vindt plaats tussen 15 januari en 15 juli.
- Het vangen van steenmarters vindt plaats met gebruikmaking van kastvallen voorzien van een kastval meldsysteem zoals beschreven in bijlage 4.
- De houder van de machtiging tot gebruik van de ontheffing (WBE) en de weidevogelcoördinator van het gebiedscollectief/ANV bepalen samen de locatie van de kastvallen. De locatie van de kastval dient voorafgaand aan het plaatsen van de kastval door de weidevogelcoördinator op kaart aangeven te worden, welke kaart terstond ter beschikking van de FBE en de toezichthouder van de provincie wordt gesteld.

- Het gebruik van de kastval en het doden met gebruikmaking van het geweer is uitsluitend toegestaan door de door de WBE doorgemachtigde jachtaktehouder, die een schriftelijke, gedagtekende en ondertekende toestemming van de grondgebruiker heeft teneinde schade door dieren op de bij hem/haar in gebruik zijnde gronden te bestrijden.
- De kastval moet voorzien worden van voldoende water, voedsel, lucht en bewegingsruimte.
- Gevangen vrouwelijke steenmarters dienen vanaf 1 maart onverwijld te worden vrijgelaten teneinde onnodig lijden van eventuele steenmarterpups te voorkomen. Van deze vangsten wordt een logboek bijgehouden welke onderdeel uitmaakt van de rapportage aan het bevoegd gezag.
- Alle andere gevangen diersoorten dienen ook onverwijld te worden vrijgelaten. Van deze vangsten wordt een logboek bijgehouden welke onderdeel uitmaakt van de rapportage aan het bevoegd gezag.
- Gebruik van het geweer voor het doden van gevangen steenmarters op grond van deze ontheffing blijft beperkt tot een kaliber .22 met subsonic hollowpoint munitie, waarbij het gebruik van het geweer zowel binnen als buiten de daglichtperiode door de doorgemachtigde jachtaktehouder mag plaatsvinden. Hierbij is het gebruik van kunstlicht bij het geweer toegestaan.
- Het doden van steenmarters is alleen toegestaan bij daadwerkelijk in kastvallen gevangen dieren. Alleen dan kan worden vastgesteld of er sprake is van een mannelijke of een vrouwelijke steenmarter. In het geval van het vangen van een vrouwelijke steenmarter is het doden van vrouwelijke steenmarters vanaf 1 maart niet toegestaan en dienen deze onverwijld te worden vrijgelaten.
- Vervoer of onder zich hebben van een gedode steenmarter is vrijgesteld voor zover degene die deze dieren vervoert of onder zich heeft beschikt over een afschrift van deze ontheffing en eveneens beschikt over een verklaring van de uitvoerder van de ontheffing dat het dier overeenkomstig de voorwaarden van deze ontheffing en binnen het plangebied is gevangen en gedood.

Registratie

De door de gemachtigde WBE "doorgemachtigde" jachtaktehouder draagt er zorg voor dat binnen 24 uur na een vangst (steenmarter of bijvangst), deze vangst in de door de FBE beschikbaar gesteld registratie applicatie geregistreerd wordt met vermelding van datum, tijdstip, locatie, soort, geslacht, mogelijke leeftijd (jong, middel, en oud), aantal, gedood of vrijgelaten.

Workshop

Jachtaktehouders die van de WBE een doormachtiging krijgen voor het gebruik van de ontheffing dienen elk jaar voorafgaand aan het gebruik van de ontheffing voor het vangen en vervolgens doden van steenmarters een workshop te volgen. Deze workshop dient ten behoeve van het herkennen van het verschil tussen marterachtigen en vooral tussen boom- en steenmarters en verschil in geslacht op basis van meerdere fenotypische kenmerken.

Bij het opzetten en vervolgens geven van de workshop is de afdeling toezicht en handhaving van de provincie Overijssel nauw betrokken.

3. Bijlage 1. Bronnen.

1. Sovon, Boerenland vogelbalans 2020
2. ECLI:NL:RVS:2016:2266 Proportionaliteit, subsidiariteit en effectiviteit
3. Actieplan weide- en akkervogels 2018-2021 Provincie Overijssel juni 2018
4. Coöperatieve Agrarische Natuur Collectief Noordwest Overijssel U.A., Coöperatieve Agrarisch Natuur, Collectief Midden Overijssel U.A. en Gebiedscollectief Noordoost Twente
5. <https://www.zoogdierveniging.nl/zoogdiersoorten/steenmarter>
6. <https://waarneming.nl/species/421/observations/?advanced=on>
7. Brandsma 2002 en 2018, resp De Levende Natuur nr. 103 en nr 249
8. Teunissen & van Paassen Sovon Weidevogelbalans 2013
9. Gerritsen G. J. (2018). Wulp Numenius arquata. In: Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018, Vogelatlas van Nederland
10. Kämmerle & Storch 2019 Predation, predator control and grouse populations
11. Beintema, A.; Moedt, O.; Ellinger, D. (1995). Ecologische atlas van de Nederlandse weidevogels
12. MacDonald & Bolton 2008 Predation on wader nests in Europe
13. Vd Wal, J & Teunissen, W. 2018 Boerenlandvogels en predatie. Sovon-rapport 2018/31
14. A&W rapport 2236, Predatie en predatoren bij weidevogels in Noordwest-Overijssel
15. Kleyheeg E. 2021. Predatoren van weidevogelnesten in Noordwest-Overijssel in 2021. Sovon rapport 2021/64
16. Schekkerman 2010. Effect van nestbezoek en onderzoek op weidevogels_rap2010_01
17. Melman et al 2020 DLN_Overleving kievitkuikens op greppel plasdras
18. Jonge Poerink et al 2020 – Rapportage onderzoek broedsucces en predatie Reitdiep Winsumermeeden
19. Jonge Poerink et al 2018-2019. Rapportage monitoring pilot beheer steenmarters
20. Zoogdierenvereniging/zoogdiersoorten/steenmarter
21. M.T. Pot, E.B. Oosterveld 2020. Predatie van weidevogelnesten door Steenmarter. Verkenning van de effectiviteit, noodzaak en juridische haalbaarheid van steenmarterbeheer in Overijssel. A&W rapport 20-073
22. Wnb ontheffing vos met kenmerk 2019/0347220

4. Bijlage 2. Andere beheermaatregelen.

In de drie plangebieden worden de volgende niet lethale maatregelen toegepast ter voorkoming van predatie door het Collectief met weidevogelvrijwilligers en door deelnemende grondgebruikers aan weidevogelbescherming. (bron: Collectief Noordwest Overijssel).

Nestmaatregelen:

- Uitrasteren met stroomdraden van individuele weidevogelnesten;
- Uitrasteren met stroomdraden van de kerngebieden van weidevogels;
- Markeren nesten van weidevogels ter voorkoming van maaiverlies;
- Inzet van Foxlights om vossen en overige soorten te weren.

Gebiedsmaatregelen:

- Kappen van solitaire bomen in de buurt van weidevogelgebieden;
- Aanleg greppels en plasdras;
- Opruimen hout- en rommelbulten.

Landbouwmaatregelen:

- samenwerking/afstemming weidevogelvrijwilligers en grondgebruikers;
- het gecoördineerd plannen van grasmaaien;
- inzet wildredders bij het maaien;
- van binnen naar buiten maaien;
- alleen overdag maaien;
- kort voor het maaien de kuikens verjagen middels het plaatsen van bamboestokken met plastic zakken;
- verplaatsen van (kievit)legsels met mandjes;
- inzet van beheerpakketten met uitgestelde maai- of weidedatum;
- toepassen mozaïek-beheer (variatie in maaien en weiden).

Daarnaast zorgen de WBE's in de drie gebieden voor predatiebeheer, overdag op grond van de landelijke vrijstelling en in de nachtelijke uren op grond van een Wnb ontheffing (bron FRS).

Predatiebeheer:

- Bejaging van de vos en zwarte kraai op grond van de landelijke vrijstelling;
- Gebruik van kastvallen voor vangen en doden vossen op grond van de landelijke vrijstelling;
- Bejaging van de vos in de nachtelijke uren op grond van een Wnb ontheffing;
- Vangen en doden van zwarte kraaien in het Staphorsterveld op grond van een Wnb ontheffing.

5. Bijlage 3 Plangebieden.

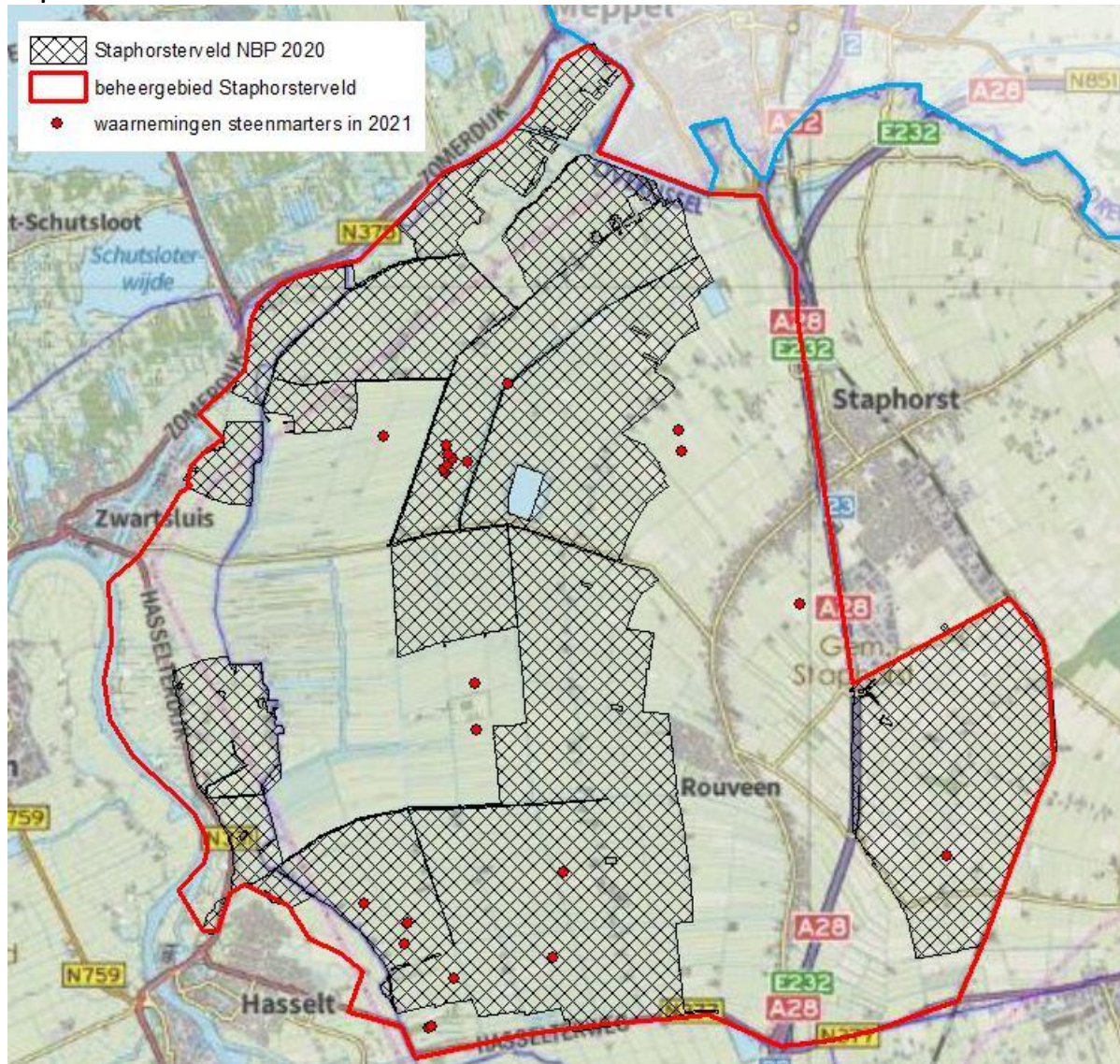
De in dit plan betrokken plangebieden zijn gelijk aan de onderzoeksgebieden van 2016/2017 en 2021 namelijk:

De in het Natuurbeheerplan (NPB) Overijssel aangewezen weidevogelgebieden Staphorsterveld, Tolhuislanden en Lierderbroek met een buffer van maximaal 1.5 km.

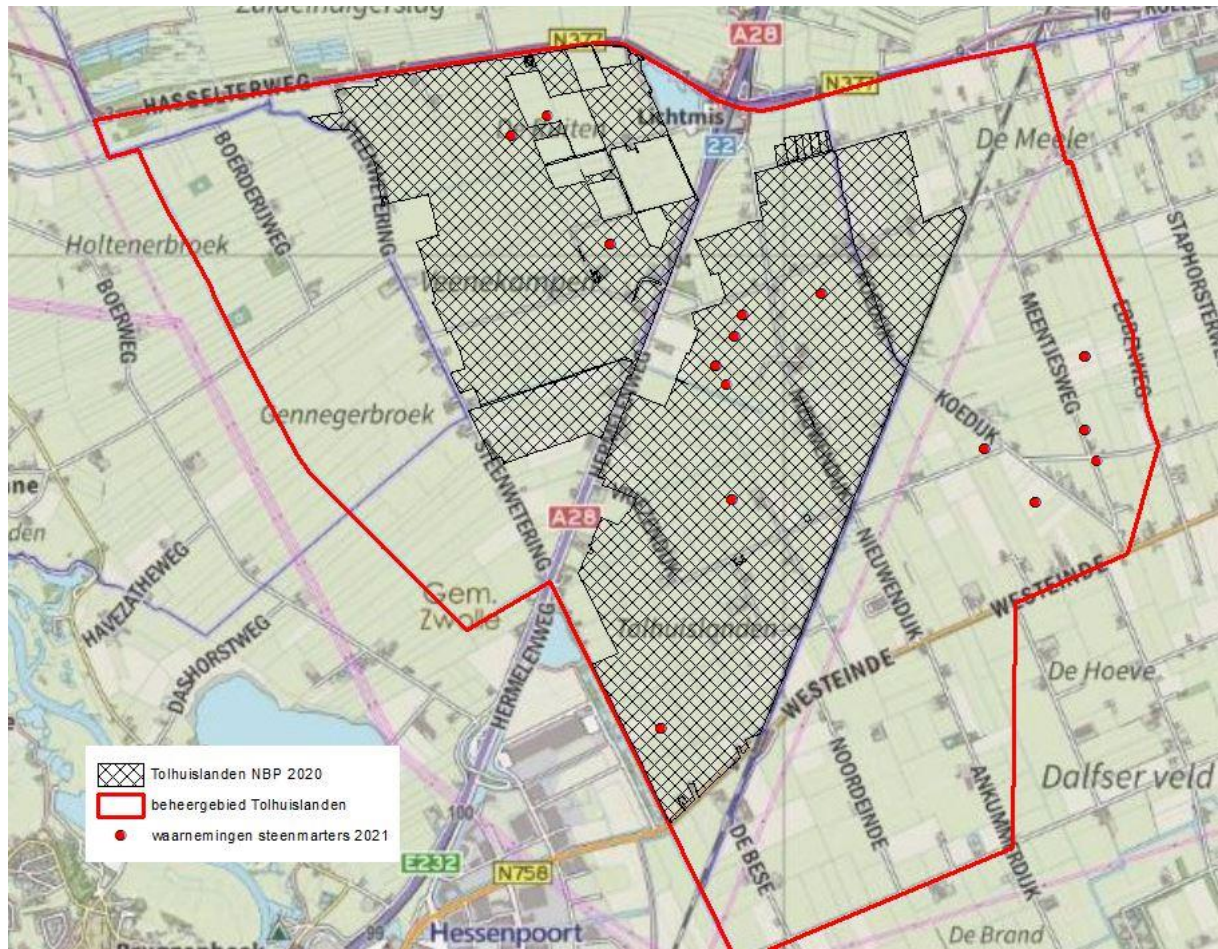
Op de drie kaarten zijn aangegeven:

- De aangewezen weidevogelgebieden (gearceerd);
- De buffer van maximaal 1.5 km om het weidevogelgebied (rood omlijnd);
- Waarnemingen van steenmarters in het broedseizoen 2021 (bron: FRS).

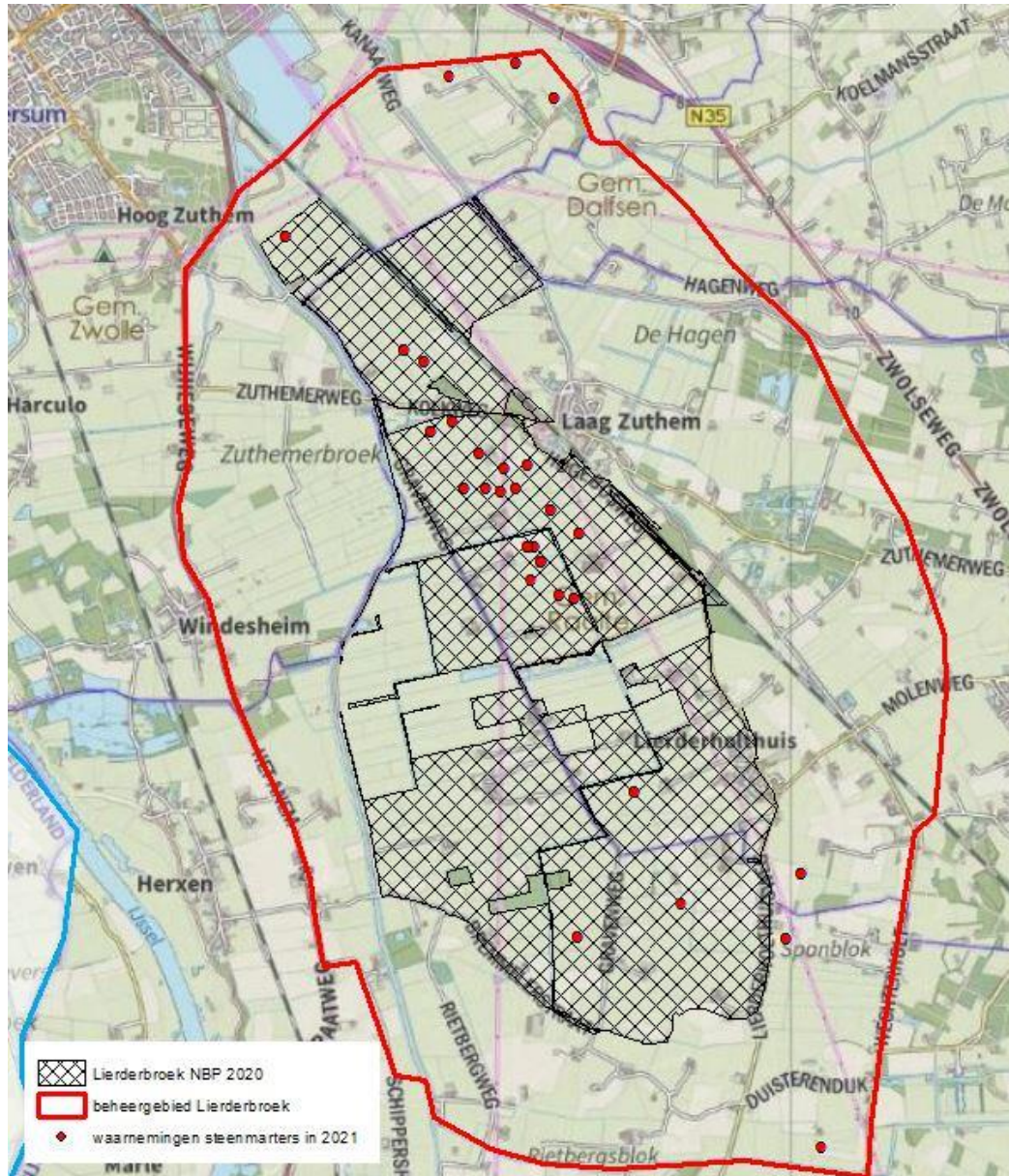
Staphorsterveld

Tolhuislanden

Lierderbroek

6. Bijlage 4. Kastval

Als vangmiddel wordt gebruik gemaakt van de in deze bijlage beschreven kastvallen. Dit zijn levend vallende vangsystemen met minimaal drie gesloten zijden. De kastvallen worden voorzien van lokvoer.

Toelichting: het is om dierenwelzijnsredenen ongewenst om steenmarters te vangen in een open vangstelsysteem indien dit systeem in de buitenlucht is geplaatst. Het gevangen dier heeft dan geen beschutting en de openheid van de val maakt dat het dier stress ondervindt door alle activiteiten van mensen of andere predatoren in de omgeving van de val. Uit waarnemingen volgt dat de dieren rustiger blijven indien zij voor enige tijd opgesloten zitten in een afgeschermd omgeving. Daarom wordt voor zogenaamde kastvallen gekozen die aan de onderzijde, zijkanten (inclusief de klep) en bovenzijde van ondoorzichtig materiaal zijn gemaakt.

De kastvallen zijn voorzien van een 4G kastval registratie- en meldsysteem.

Een kastval meldsysteem dat, door gebruik te maken van een "verbreek contact", de vangst registreert, en daarna door middel van een GSM communicatie via de mobiele telefoon, en/of via internet de jachtaktehouder hierover informeert. De jachtaktehouder wordt hierdoor in de gelegenheid gesteld meteen in actie te komen om zo onnodig lijden van een gevangen dier te voorkomen.

Figuur 3 Kastval

Houten kastval, 2 kleppen 150 x 30 x 20 cm. Gewicht 22 kg.

Houten kastval voor levende vangst van roofdieren met 2 ingangen en 2 vouwdeuren.

Door het rooster in de deksel kan het vanggebied probleemloos worden gecontroleerd.